

Rhagair y Golygydd Gwadd

Dr Gwenllian Lansdown Davies

Prif Weithredwr Mudiad Meithrin

Prin iawn y bu trafodaeth yn y gymuned ymchwil am y blynyddoedd cynnar cyfrwng Cymraeg. Gyda chyhoeddi'r rhifyn arbennig hwn o gyfnodolyn *Gwerddon*, dyma gyfle i gychwyn trafodaeth ynghylch agweddau ar bolisi, arfer a dysg yng Nghymru gyda golwg ar gyd-destunau rhyngwladol amrywiol.

Mae'n bwnc amserol. Mae datblygiadau cyfoes ym maes darparu gofal plant, trechu tlodi, datblygu'r gweithlu blynyddoedd cynnar, adolygu cymwysterau galwedigaethol perthnasol a pholisi iaith oll yn gofyn am gael eu hystyried law yn llaw â'i gilydd. Mae'n amlwg fod awduron y tair erthygl yn gweld maes polisi'r blynyddoedd cynnar fel cyfanwaith, gyda phob un – trwy amryw gyd-destunau – yn deall arwyddocâd y cyfnod hwn ym mywyd y plentyn o ran cyrhaeddiad yr oedolyn maes o law.

Yn addas, cyfeiria Siân Wyn Siencyn ar gychwyn ei herthygl at Robert Owen, y sosialydd o'r Drenwydd, a'i ddealltwriaeth yntau o ddylanwad yr hyn a ddiffinnir fel 'gofal plant' bellach ar les y plentyn. Gan edrych y tu hwnt i ffiniau Cymru, mae Siân Wyn Siencyn yn ei herthygl yn gwreiddio datblygiad gofal ac addysg cyfrwng Cymraeg mewn cyd-destun sosio-hanesyddol, gan gyfeirio at sefydlu Mudiad Meithrin fel catalydd pwysig i ddatblygiad normau cynllunio iaith yn y blynyddoedd cynnar. Cyfeiria'r erthygl at brofiadau rhyngwladol dylanwadol (Reggio Emilio, Seland Newydd, Iwerddon) gan holi cwestiynau dadlennol am y dull trochi ac ethos y Cyfnod Sylfaen wrth barhau i fawrygu pwysigrwydd 'dysgu trwy chwarae' fel ysgol feddwl.

Datblygiad polisi addysg amgen i Gymru yn sgil dyfodiad datganoli yw man cychwyn erthygl Mirain Rhys. Mae'n cyfeirio yn ei herthygl at waith ymchwil diweddar a gwblhawyd dan fantell rhaglen WISERD sy'n ystyried y berthynas rhwng addysgeg y Cyfnod Sylfaen a datblygiad y Gymraeg fel maes dysg o fewn y sector cyfrwng Cymraeg a'r sector cyfrwng Saesneg. Mae hon yn drafodaeth amserol wrth i Lywodraeth Cymru ystyried y ffordd orau i ddiffinio, datblygu a rhannu arfer da o ran plethu caffael iaith (y Gymraeg) ac addysgeg trochi gyda phwyslais y Cyfnod Sylfaen ar awtonomi'r plentyn bach. Tra erys heriau, canfu Mirain Rhys fod llawer i'w ganmol ar draws y sector statudol (ysgolion) a lleoliadau nas cynhelir (Cylchoedd Meithrin).

Y Gymraeg hefyd yw cyd-destun diddordeb Prysor Davies ac Emily Parry yn eu herthygl am y berthynas rhwng gallu ieithyddol yr oedolyn sy'n cyflwyno'r Gymraeg yn y dosbarth. Mae eu hastudiaeth yn canolbwyntio ar ddata o ardal benodol yn y gogledd-ddwyrain sy'n edrych ar brofiadau addysgwyr a gofawyr – sydd wedi dysgu Cymraeg eu hunain neu sydd yn y broses o ddysgu'r iaith – wrth iddynt gyflwyno'r Gymraeg i blant. Pwysleisia'r erthygl

bwysigrwydd ymwneud rhagweithiol yr oedolyn wrth ysbrydoli'r plentyn bach i ddatblygu perthynas adeiladol â'r Gymraeg, gan gyfeirio at yr angen (yn ôl tystiolaeth y gweithlu) am well hyfforddiant ar fodelu a sgaffaldio iaith ar gyfer yr oedolion.

Mae'r awduron i gyd yn perthyn i ddisgyblaethau ymchwil amrywiol, ond yr hyn sy'n uno'r gwahanol erthyglau yw'r awydd i gyd-destunoli dealltwriaeth o bedagogeg cymharol ddiweddar y Cyfnod Sylfaen gyda dylanwad hynny ar gaffael y Gymraeg mewn plant. Maent i gyd yn gyfarwydd â datblygiadau polisi cyfoes (o *Iaith Pawb* i *Iaith Byw: Iaith Fyw* i *Cymraeg 2050*) ac yn cydnabod pwysigrwydd adfywio'r iaith trwy bolisi bwriadus, rhagweithiol a thrwy fuddsoddiad. Ymddengys nad oes modd ysgaru polisi iaith (a'r awydd i gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn 2050) wrth bolisi addysg a gofal yn y blynyddoedd cynnar. Mae pob awdur yn tynnu ar waith ymchwil amryw o arbenigwyr sy'n cyfeirio yn ei hanfod at blastigrwydd ymenyddol y plentyn bach, sydd o ganlyniad yn ei gwneud yn haws i blant bach gaffael dwy neu fwy o ieithoedd. Dyma'r sylfaen gysyniadol i ymyrraeth fwriadus ym maes polisi gwladwriaethol sydd – gyda dyfodiad y Cyfnod Sylfaen – yn rhoi'r plentyn yn ganolog o safbwynt lles, hunaniaeth ac awtonomi. Gogleisiol a phwysig yw sylw Siân Wyn Siencyn am ieithwedd hawliau (wedi'i wreiddio yn natblygiadau deddfwriaethol 1989) sy'n dadlau dros gyfyngu gallu rhieni i atal eu plant rhag caffael y Gymraeg (yn hytrach na rhoi 'dewis' iddynt rhwng yr opsiwn Cymraeg a'r opsiwn Saesneg, sef y *status quo* i'r mwyafrif).

Mae'r dystiolaeth ymchwil a gyflwynir yn y rhifyn arbennig hwn o *Gwerddon* yn tanlinellu'r angen am fwy o drafodaeth, mwy o ddata a mwy o ymchwil o safbwynt datblygu adnoddau ac arfer da, ynghyd â datblygu cymorth ymarferol ar gyflwyno'r Gymraeg i blant i'r sawl sy'n gofalu amdanynt yn y blynyddoedd cynnar.

Diolch i dîm *Gwerddon* am gyhoeddi'r rhifyn arbennig ac am y gwahoddiad i ddarparu rhagair.